

Grzegorz Paluszak

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

ROZWÓJ CENTRÓW BANKOWOŚCI MIĘDZYNARODOWEJ W UNII EUROPEJSKIEJ

Streszczenie: Celem artykułu jest przedstawienie porównywalnych wskaźników umiędzynarodowienia sektora banków, za pomocą których można analizować i oceniać stopień rozwoju centrów bankowości międzynarodowej. Podmiotem badania są trzy najważniejsze europejskie centra bankowości międzynarodowej: Londyn, Frankfurt nad Menem i Paryż. Okres badawczy obejmuje przełom XX i XXI wieku. Teza artykułu brzmi, że najsilniej rozwojowi centrum bankowości międzynarodowej sprzyjał system finansowy zorientowany na rynek kapitałowy, a słabiej system finansowy oparty na systemie bankowym. Zachodzące przemiany w sektorach bankowych i na rynkach finansowych przyczyniają się do szybszego rozwoju centrum bankowości międzynarodowej przede wszystkim we Frankfurcie nad Menem. Jednak nadal niekwestionowanym centrum bankowości międzynarodowej pozostaje Londyn.

Słowa kluczowe: bankowość, bankowość międzynarodowa, internacjonalizacja, Unia Europejska.

1. Wstęp

Przemiany zachodzące we współczesnej gospodarce rynkowej, a szczególnie w sektorach bankowych i na rynkach finansowych, przyczyniają się do tworzenia centrów bankowości międzynarodowej. Celem artykułu jest przedstawienie porównywalnych wskaźników umiędzynarodowienia sektora banków, za pomocą których można analizować i oceniać stopień rozwoju centrów bankowości międzynarodowej powstałych w odmiennych uwarunkowaniach gospodarczo-finansowych. Podmiotem badania są trzy najważniejsze europejskie centra bankowości międzynarodowej: Londyn, Frankfurt nad Menem i Paryż, na tle ich krajowych sektorów bankowych. Stanowią one zarazem reprezentatywną próbę badawczą rozwoju centrów bankowości międzynarodowej w Unii Europejskiej, ponieważ badane centra wiążą się z odmiennymi cechami systemów finansowych we wspólnocie integrujących się państw, mianowicie system brytyjski jest systemem finansowym zorientowanym na rynek kapitałowy, a systemy francuski i niemiecki są systemami finansowymi opartymi na systemie bankowym. Dodatkowo francuski sektor bankowy podlegał silnej ingerencji państwa. Choć współcześnie ten podział systemów nadal obowiązuje, jednak dokonujące się przemiany w sektorach bankowych i na rynkach finansowych powodu-

ją, że jego bardzo wyraziste granice zacierają się. Ponadto, jak wynika z opracowań i literatury, brytyjskie centrum bankowości międzynarodowej powinno odnosić mniejsze korzyści z euro, ponieważ Wielka Brytania nie wprowadziła wspólnej waluty europejskiej, niż paryskie czy też frankfurckie centrum bankowości międzynarodowej. Przedmiotem badania są zmienne ekonomiczno-finansowe porównywalne w skali międzynarodowej. Na ich podstawie obliczono wskaźniki umiędzynarodowienia ukazujące w sposób wymierny rozwój centrum bankowości międzynarodowej na tle sektora bankowego, jak również gospodarki danego państwa. Okres badawczy obejmuje przełom XX i XXI wieku.

Teza artykułu brzmi, że najsilniej rozwojowi centrum bankowości międzynarodowej sprzyjał system finansowy zorientowany na rynek kapitałowy, a słabiej – system finansowy oparty na systemie bankowym. Rozwój ich ograniczał silnie regulowany sektor bankowy. Dopiero zachodzące przemiany w sektorach bankowych i na rynkach finansowych, których w ostatnich latach katalizatorem stało się wprowadzenie euro, przyczyniają się do szybszego rozwoju centrum bankowości międzynarodowej, przede wszystkim we Frankfurcie nad Menem. Jednak nadal niekwestionowanym centrum bankowości międzynarodowej pozostaje Londyn.

2. Geneza i pojęcie centrum bankowości międzynarodowej

Przyczyn powstawania centrów bankowości międzynarodowej jest wiele. Są one również od siebie silnie zależne. Jedną z nich jest skłonność banków do koncentracji swojej działalności [Karwowski 2010, s. 66]. Rosnąca konkurencja, jak również konieczność ponoszenia coraz większych nakładów na badania nowych produktów i usług oraz doskonalenie już istniejących powodują, że w skali światowej postępuje nie tylko koncentracja banków. Koncentracja uwidacznia się nawet w całym sektorze finansowym z powodu łączenia się podmiotów gospodarczych w konglomeraty bankowo-ubezpieczeniowo-finansowe [Bernaś 2006, s. 32]. Dzięki koncentracji powstawać mogą wielkie, płynne, zróżnicowane i efektywne rynki. Tendencję taką można już zauważyć nawet na poziomie krajowym [Karwowski 2010, s. 66]. Do innych przyczyn powstawania i rozwoju centrów bankowości międzynarodowej można zaliczyć: postęp technologiczny w sektorze ITC (informacji i telekomunikacji), liberalizację krajowych rynków finansowych, szybki przepływ informacji i ich standaryzację, globalizację gospodarki krajowej na wielu wymiarach (handlu, instytucji, struktury własności, kapitału i wiedzy) [Rybiński 2004, s. 6]. Centra bankowości międzynarodowej, na których koncentrują się międzynarodowa działalność kredytowa, emisja międzynarodowych papierów wartościowych oraz operacje walutowe i ubezpieczeniowe, pełnią ważną funkcję w organizowaniu międzynarodowego rynku finansowego. Przyciągają i rozdzielają kapitały dostępne w skali światowej.

Do najważniejszych ról odgrywanych przez centra bankowości międzynarodowej należą: oferowanie szerokiej gamy usług rynków kapitałowych, łączenie międzynarodowej działalności bankowej i finansowej i gromadzenie peryferyjnej działalności fi-

nansowej. Realizacji tych funkcji sprzyjają cechy centrów bankowości międzynarodowej. Cechami decydującymi o ważności danego centrum są: liczba zagranicznych banków, udział działalności prowadzonej w walutach obcych, udział działalności prowadzonej przez nierezydentów, wielkość rynku pieniężnego i rozmiary rynku walutowego [Chrabonszczewska, Oręziak 2000, s. 31-32]. Funkcjonowanie międzynarodowych centrów finansowych znacznie ułatwia działalność kredytową banków międzynarodowych. Przewagami konkurencyjnymi centrów są szczególnie: oszczędności wynikające ze skali operacji, płynność rynku finansowego, elastyczne regulacje prawne i podatkowe, wykwalifikowana kadra operatorów rynku finansowego oraz duża dostępność specjalistów powiązanych z tym rynkiem (księgowi, adwokaci, prawnicy, informatycy), rozwinięta sieć transportu oraz telekomunikacja, dostępność do infrastruktury gospodarczej, jakość życia, zagadnienia językowe i kulturowe oraz dostępność biur i wykwalifikowanego personelu biurowego [Internet 6].

Bez centrów bankowości międzynarodowej byłby utrudniony rozwój gospodarczy poszczególnych państw i ich wspólnot regionalnych [Zabielski 2002, s. 306]. Bowiem w centrach realizuje się większość transakcji międzybankowych. Banki na nich operujące świadczą usługi finansowe wszystkim klientom zagranicznym [Zabielski 2002, s. 309]. Centrum bankowości międzynarodowej można rozumieć jako miejsce, gdzie grupa podmiotów świadczy usługi bankowe spełniające wymagania regionu, kontynentu czy wręcz całego świata lub jako centralne miejsce, gdzie koordynuje się i rozlicza transakcje bankowe [Bussière, Chassis 2005, s. 1].

W sposób wymierny centrum bankowości międzynarodowej można zdefiniować za pomocą: liczby banków międzynarodowych danego państwa występujących w rankingu TOP 1000 do ogólnej liczby banków występujących w tym państwie, sumy bilansowej banków międzynarodowych danego państwa z rankingu TOP 1000 do sumy bilansowej banków całego sektora tego państwa i sumy bilansowej banków międzynarodowych w danym państwie z TOP 1000 do PKB tego państwa. W tym artykule podjęto się tej próby.

3. Charakterystyka ekonomiczno-finansowa najważniejszych centrów bankowości międzynarodowej w Unii Europejskiej – Londyn, Paryż i Frankfurt nad Menem

Londyn to najstarszy międzynarodowy rynek finansowy. Zaczął się silnie rozwijać w XIX wieku w związku z przewagą Wielkiej Brytanii w przemyśle, handlu, żegludze i ubezpieczeniach. Ta główna rola w życiu gospodarczym świata wraz z siłą funta sprawiły, że do Londynu napływały kapitały pożyczkowe oraz swoje siedziby założyły tam banki zagraniczne.

Rynek londyński podlegał zmianom. Początkowo był centrum finansowym imperium brytyjskiego, potem centrum funta sterlinga, a obecnie jest najważniejszym centrum rynku eurodolara. Utworzona w 1773 r. londyńska giełda aż do II wojny światowej była największa na świecie. Potem pierwszeństwo odebrał Londynowi Nowy

Jork, jednak po zniesieniu ograniczeń walutowych w 1979 r., po reformie w 1986 r. (*Big Bang*) oraz po utworzeniu giełdy międzynarodowej (ISE – *International Stock Exchange*) Londyn stał się bardzo atrakcyjnym miejscem dla kapitałów zagranicznych [Chrabonszczewska, Oręziak 2000, s. 32-33]. Ponadto członkostwo Wielkiej Brytanii w Unii Europejskiej sprawia, iż Londyn jest swego rodzaju „bramą” do prowadzenia działalności na wspólnym rynku finansowym [Karwowski 2010, s. 70].

Do zalet Londynu jako centrum bankowości międzynarodowej należy:

- wiele lat doświadczenia w dziedzinie finansów międzynarodowych,
- wielkość i różnorodność zarówno instrumentów, jak i działających w tym miejscu instytucji,
- otwartość na innowacyjne rozwiązania z dziedziny finansów,
- elastyczność działających podmiotów na tym rynku [Karwowski 2010, s. 70-71],
- koncentracja firm w jednym miejscu przyczyniająca się do zgromadzenia wiedzy, korzyści skali oraz zmniejszenia kosztów działalności,
- centralna pozycja pomiędzy strefą czasową amerykańską a azjatycką [IFSL, *International...* 2010, s. 4].

Londyn ma największy rynek kapitałowy, pieniężny, walutowy, eurowalutowy, jak również swoje siedziby ma tam najwięcej banków zagranicznych. Ponad 75% działalności emisyjnej i dotyczącej obrotu na rynku wtórnym euroobligacji odbywa się na rynku londyńskim. Na rynku tym działają angielskie banki komercyjne, specjalne banki angielskie zajmujące się operacjami zagranicznymi oraz banki zagraniczne [Chrabonszczewska, Oręziak 2000, s. 33]. Dodać należy, iż brytyjskie banki mają największy na świecie udział w kredytowaniu nierezydentów oraz są liderami, gdy bierze się pod uwagę wartość depozytów i pożyczek zaciąganych u zagranicznych podmiotów [Pietrzak, Markiewicz 2007, s. 33].

Jak wynika z dokonanych obliczeń, liczba pracowników tych instytucji, zarówno w Wielkiej Brytanii, jak i w samym Londynie, pozostaje na w miarę stałym poziomie¹. Wahania z roku na rok nie są duże. W latach 2000-2008 średnia liczba pracowników instytucji kredytowych w Wielkiej Brytanii wynosiła 487 268, natomiast w Londynie – 138 444. Na podstawie tych danych można także stwierdzić, iż pracownicy instytucji kredytowych w Londynie stanowią prawie jedną trzecią (28%) ogółu pracowników tych instytucji w Wielkiej Brytanii.

Ogółem suma bilansowa sektora bankowego Wielkiej Brytanii na koniec 2009 r. wynosiła 7616 mld funtów szterlingów (stanowiło to 4-procentowy spadek w porównaniu z zeszłym rokiem), z której aktywa banków zagranicznych wynosiły 3766 mld funtów, a banków angielskich 3850 mld funtów szterlingów. W 2009 r. prawie połowę (49%) sumy całego sektora bankowego stanowiły aktywa banków zagranicznych².

¹ Obliczeń dokonano na podstawie danych: [IFSL, *International...*2010, s. 4; ECB, *Structural Analysis...*; ECB, *Structural Indicators...* 2010].

² W celu przeprowadzenia obliczeń skorzystano z danych zawartych w publikacji: [IFSL, *Banking 2010...* 2010; Internet 1].

W tym miejscu wypada dodać, że prawie 50% ogólnej sumy bilansowej banków zagranicznych należy do banków europejskich (w 2009 r. wielkość ich aktywów wynosiła 2075 mld funtów, dla porównania ogólna suma aktywów banków zagranicznych wynosiła 3992 mld funtów). Udział aktywów banków amerykańskich w 2009 r. wynosił 16%, natomiast japońskich 5%³.

Francja należy do krajów wysoko rozwiniętych w Unii Europejskiej, a co za tym idzie – charakteryzuje się dużym rozpowszechnieniem i wykorzystywaniem usług bankowych⁴. Paryż stanowi najważniejsze centrum bankowości międzynarodowej we Francji, a zarazem jedno z ważniejszych centrów w Unii Europejskiej. Przeciętnie w roku we Francji wykonuje się ok. 2 miliony przelewów, wydaje kilka miliardów czeków oraz wypłaca przez bankomaty ponad miliard euro. Liczba rachunków bieżących we Francji wynosi prawie tyle samo co liczba jej mieszkańców [Wiktorowicz 2009, s. 59]. Grupami bankowymi, które odgrywają we Francji znaczną rolę, są: Credit Agricole Group, BNP Paribas, Societe Generale i Credit Mutuel.

We Frankfurcie nad Menem zlokalizowano 227 banków, w tym 162 banki zagraniczne, które łącznie zatrudniają 74 271 pracowników⁵. W mieście tym swoją siedzibę ma m.in. Deutsche Bundesbank i Europejski Bank Centralny, co podnosi rangę tego miasta jako centrum bankowości, szczególnie w Unii Europejskiej. Pozycję Frankfurtu nad Menem jako centrum bankowości międzynarodowej zwiększa również rosnąca liczba zagranicznych oddziałów w Niemczech od grudnia 1994 r. do grudnia 2009 r. W tym okresie liczba ich wzrasta z poniżej 150 do ponad 200⁶.

Na koniec 2009 r. ogółem aktywa sektora bankowego Niemiec wynosiły 7436 mld euro (stanowiło to 6-procentowy spadek w porównaniu z ubiegłym rokiem), z czego aktywa banków zagranicznych wynosiły 1462 mld euro, a banków niemieckich 5974 mld euro. Aktywa banków krajowych mają większościowy udział w sumie bilansowej niemieckiego sektora bankowego. Jednak w latach 1995-2009 aktywa banków zagranicznych stanowiły średnio 20% aktywów całego niemieckiego sektora bankowego⁷.

4. Pozycja banków międzynarodowych w Wielkiej Brytanii, we Francji i w Niemczech w rankingu TOP 1000 banków na świecie i ich liczba

Analizę pozycji banków międzynarodowych w Wielkiej Brytanii, we Francji i w Niemczech przeprowadzono na podstawie publikacji uznanego fachowego periodyku „The Banker”. W tabeli 1 przedstawiono największe banki międzynarodowe w Wielkiej Brytanii mające swoją siedzibę w Londynie.

³ Obliczenia przeprowadzono na podstawie danych z publikacji [IFSL, *Banking 2010...* 2010; Internet 1].

⁴ W literaturze przedmiotu uważa się francuski sektor bankowy za kompleksowo rozwinięty. Por. [Baka 2005, s. 115].

⁵ Na podstawie [Internet 5].

⁶ Na podstawie [Internet 2].

⁷ Obliczeń dokonano na podstawie [Internet 3; Internet 4].

Tabela 1. Największe banki międzynarodowe z siedzibą w Londynie (w mln dol.)

Lp.	Pozycja banku		Nazwa banku	Kapitał	Aktywa
	w państwie	na świecie			
1	2	5	HSBC Holdings	95 336	2 418 033
2	3	15	Barclays Bank	54 300	2 992 682
3	5	48	LloydsTSB Group	19 972	635 617
4	6	50	Standard Chartered	19 032	435 068
5	7	fo*	Abbey	7 853	337 816
6	12	261	Schroders	2 379	11 070
7	13	fo*	Standard Bank	1 401	35 145
8	15	474	Close Brothers Group	1 096	11 526
9	16	fo	Europe Arab Bank	590	6 995
10	18	fo	ICICI Bank UK	567	8 829
11	19	700	N M Rothschild& Sons	563	8 858
12	20	fo	ABC International Bank	451	3 977
13	21	836	Bank of London and the Middle East	372	1 264
14	23	fo	Melli Bank	276	700

* Objasnienia: fo – bank ma właściciela zagranicznego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [„The Banker” 2009, s. 255].

Londyn jest miejscem, w którym swoje oddziały i przedstawicielstwa ma wiele banków zagranicznych. W Wielkiej Brytanii działa 249 banków zagranicznych, z których większość ma siedzibę w Londynie. W głównej mierze są to banki: japońskie, niemieckie, amerykańskie, włoskie i szwajcarskie [IFSL, *International...* 2010, s. 5-7].

Jak wynika z obliczeń, liczba banków mających siedzibę w Wielkiej Brytanii w rankingu 1000 największych banków na świecie zmienia się⁸. Począwszy od 2005 r., spada. W latach 1995-2008 średnia liczba banków brytyjskich w grupie 1000 największych banków na świecie wynosiła 31.

W tabeli 2 zaprezentowano największe banki międzynarodowe we Francji. Warto zauważyć, że z dziewięciu banków aż pięć znajduje się w pierwszej pięćdziesiątce największych banków międzynarodowych.

W rankingu największych banków międzynarodowych zmieniała się liczba banków światowych z siedzibą we Francji⁹. W latach 1995-2003 następował jej systematyczny spadek. Jednak od 2003 r. nastąpiło ustabilizowanie się liczby banków notowanych na liście TOP 1000. Należy dodać, iż większość największych francuskich banków ma swoje siedziby w Paryżu.

Jak wynika z obliczeń, aż 11 banków międzynarodowych znajdujących się na liście 1000 największych banków na świecie ma swoje siedziby we Frankfurcie nad Menem.

⁸ Obliczenia dokonano na podstawie [„The Banker” 2009].

⁹ Obliczeń dokonano na podstawie [„The Banker” 2009].

Tabela 2. Największe międzynarodowe banki z siedzibą w Paryżu (w mln dol.)

Lp.	Pozycja banku		Nazwa banku	Kapitał	Aktywa
	w państwie	na świecie			
1	1	9	Credit Agricole Group	71 681	2 239 370
2	2	14	BNP Paribas	58 175	2 888 728
3	3	23	Societe Generale	42 203	1 572 721
4	4	26	Credit Mutuel	35 628	809 616
5	5	35	Groupe Banques Populaires	24 635	561 711
6	6	63	Groupe Caisse d'Epargne	14 475	662 573
7	7	fo*	HSBC France	6 313	370 251
8	8	517	Electro Banque	949	1 092
9	10	892	Compagnie Financiere E. de Rothschild	323	5 675

*Objaśnienia: fo – bank ma właściciela zagranicznego.

Źródło: [„The Banker” 2009, s. 255].

Tabela 3. Największe międzynarodowe banki z siedzibą we Frankfurcie nad Menem (w mln dol.)

Lp.	Pozycja banku		Nazwa banku	Kapitał	Aktywa
	w państwie	na świecie			
1	1	21	Deutsche Bank	43 276	3 065 307
2	2	29	Commerzbank	31 315	870 141
3	6	73	DZ BANK Deutsche Zentral-Genossenschaftsbank	12 228	594 419
4	7	78	HSH Nordbank	11 624	290 050
5	10	103	Helaba-Landesbank Hessen-Thuringen Girozentrale	7 933	256 885
6	13	127	Dresdner Bank	6 324	585 889
7	15	194	DekaBank Deutsche Girozentrale	3 612	192 915
8	18	249	Landwirtschaftliche Rentenbank	2 630	125 402
9	21	fo*	SEB AG	2 148	83 713
10	35	fo	Coicalcredit Bank	969	21 945
11	65	816	Frankfurter Volksbank	395	8 424

*Objaśnienia: fo – bank ma właściciela zagranicznego.

Źródło: [„The Banker” 2009, s. 255].

Rosnąca liczba banków niemieckich znajdujących się na liście TOP 1000 w latach 1995-2008 wskazuje również na wzrastające znaczenie Frankfurtu nad Menem jako centrum bankowości międzynarodowej¹⁰. W ciągu badanych 14 lat liczba ta nigdy nie spadła poniżej 80. W latach 1995-2008 średnia liczba banków niemieckich na liście TOP 1000 wynosiła aż 86 banków.

¹⁰ Obliczeń dokonano na podstawie [„The Banker” 2009].

5. Stopień umiędzynarodowienia centrów bankowości Wielkiej Brytanii, Francji i Niemiec

W celu wymiernej oceny rozwoju bankowości międzynarodowej w trzech badanych państwach członkowskich Unii Europejskiej obliczono wskaźniki internacjonalizacji. Obliczono trzy wskaźniki internacjonalizacji bankowości Wielkiej Brytanii:

- wskaźnik 1 – liczba banków międzynarodowych w Wielkiej Brytanii występujących w rankingu TOP 1000 do ogólnej liczby banków występujących w tym kraju,
- wskaźnik 2 – suma bilansowa banków międzynarodowych Wielkiej Brytanii z rankingu TOP 1000 do sumy bilansowej banków całego sektora Wielkiej Brytanii,
- wskaźnik 3 – suma bilansowa banków międzynarodowych w Wielkiej Brytanii z TOP 1000 do PKB tego kraju.

Wyniki obliczeń wskaźników internacjonalizacji przedstawiono w tab. 4.

Tabela 4. Wskaźniki internacjonalizacji sektora bankowego Wielkiej Brytanii w latach 1997-2008 (w %)

Rok	Wskaźnik 1	Wskaźnik 2	Wskaźnik 3
1997	5,96	56,12	184,50
1998	5,95	58,60	178,14
1999	5,85	55,79	183,54
2000	5,09	56,46	190,37
2001	7,96	59,43	216,14
2002	7,98	60,09	211,03
2003	8,45	58,44	223,20
2004	8,85	58,16	236,16
2005	8,12	69,35	327,69
2006	7,61	66,60	343,64
2007	6,82	81,07	405,34
2008	5,88	95,54	465,04

Źródło: opracowanie i obliczenia własne na podstawie [„The Banker” 2009, ECB, *Structural Analysis*.... 2003; ECB, *Structural Indicators*... 2010].

Na podstawie analizy uzyskanych wyników zaprezentowanych w tab. 4 można wyciągnąć następujące wnioski:

- liczba banków międzynarodowych z rankingu TOP 1000 do ogólnej liczby banków rosła aż do 2004 r., a następnie zaczęła spadać,
- suma bilansowa banków międzynarodowych Wielkiej Brytanii z rankingu TOP 1000 do sumy bilansowej banków całego sektora Wielkiej Brytanii stopniowo rosła (od 56% w 2007 r. aż do 96% w 2008 r.)
- suma bilansowa banków międzynarodowych w Wielkiej Brytanii z TOP 1000 do PKB Wielkiej Brytanii z roku na rok wzrastała bardzo szybko, osiągając w 2008 r. aż 465%.

Następnie obliczono trzy takie same wskaźniki internacjonalizacji bankowości we Francji:

- wskaźnik 1 – liczba banków międzynarodowych we Francji występujących w rankingu TOP 1000 do ogólnej liczby banków występujących w tym kraju,
- wskaźnik 2 – suma bilansowa francuskich banków międzynarodowych z rankingu TOP 1000 do sumy bilansowej banków całego francuskiego sektora,
- wskaźnik 3 – suma bilansowa banków międzynarodowych we Francji z TOP 1000 do PKB tego kraju.

Wyniki obliczeń wskaźników internacjonalizacji bankowości we Francji przedstawiono w tab. 5.

Tabela 5. Wskaźniki internacjonalizacji sektora bankowego Francji w latach 1997-2008 (w %)

Rok	wskaźnik 1	wskaźnik 2	wskaźnik 3
1997	1,51	68,36	166,68
1998	1,31	77,96	186,37
1999	1,21	73,03	183,35
2000	1,00	75,25	186,03
2001	1,24	81,28	204,61
2002	1,31	79,76	197,35
2003	1,17	81,30	203,84
2004	1,23	83,12	221,24
2005	1,17	92,74	272,58
2006	1,09	91,18	288,97
2007	1,24	86,36	304,99
2008	1,37	90,65	335,86

Źródło: opracowanie i obliczenia własne na podstawie: jak w tab. 4.

Analiza wskaźników z tab. 5 pozwala sformułować następujące wnioski:

- liczba banków międzynarodowych we Francji występujących w rankingu TOP 1000 do ogólnej liczby banków występujących w tym państwie zmienia się z roku na rok – rośnie i spada. W latach 1997-2008 relacja ta wynosił średnio 1,24%, dla porównania w Wielkiej Brytanii – 7,04%.
- suma bilansowa francuskich banków międzynarodowych z rankingu TOP 1000 do sumy bilansowej banków całego francuskiego sektora z roku na rok stopniowo rośnie (w 1997 r. stosunek ten wynosił 68%, a w 2008 już 90%).
- suma bilansowa banków międzynarodowych we Francji z TOP 1000 do PKB tego państwa wzrastała bardzo szybko z roku na rok (w 2008 r. wskaźnik ten wyniósł 335%, będąc dwukrotnie wyższy niż w 1997 r.).

W tabeli 6 przedstawiono wyniki obliczeń trzech wskaźników internacjonalizacji bankowości w Niemczech. Obliczono następujące wskaźniki:

- wskaźnik 1 – liczba banków międzynarodowych w Niemczech występujących w rankingu TOP 1000 do ogólnej liczby banków występujących w tym kraju,
- wskaźnik 2 – suma bilansowa niemieckich banków międzynarodowych z rankingu TOP 1000 do sumy bilansowej banków całego sektora w Niemczech,
- wskaźnik 3 – suma bilansowa banków międzynarodowych w Niemczech z TOP 1000 do PKB tego kraju.

Tabela 6. Wskaźniki internacjonalizacji sektora bankowego Niemiec w latach 1997-2008 (w %)

Rok	Wskaźnik 1	Wskaźnik 2	Wskaźnik 3
1997	2,40	82,04	210,20
1998	2,69	85,41	235,61
1999	2,81	89,05	255,13
2000	3,25	89,24	267,15
2001	3,33	98,51	292,24
2002	3,60	85,69	254,48
2003	3,87	86,03	404,45
2004	4,38	89,36	266,12
2005	4,60	93,21	283,67
2006	4,29	90,89	278,79
2007	4,00	100,49	313,64
2008	4,42	101,93	321,62

Źródło: opracowanie i obliczenia własne na podstawie: jak w tab. 4 i [Internet 5].

Dokonana analiza wskaźników zaprezentowanych w tab. 6 prowadzi do sformułowania następujących wniosków:

- liczba banków międzynarodowych w Niemczech występujących w rankingu TOP 1000 do ogólnej liczby banków działających w tym państwie wzrastała z roku na rok (średnio w latach 1997-2008 wskaźnik ten wynosił 3,63%, dla porównania: we Francji – 1,24%, a w Wielkiej Brytanii – 7,04%)
- suma bilansowa niemieckich banków międzynarodowych z rankingu TOP 1000 do sumy bilansowej banków całego sektora w Niemczech oscylowała wokół 90% (dwa razy nieznacznie przekroczyła 100% – w latach 2007-2008, mogło to być spowodowane faktem zawierania się w sumie bilansowej banków z siedzibą w Niemczech sumy bilansowej wszystkich placówek tych banków, także w innych krajach),
- suma bilansowa banków międzynarodowych w Niemczech z TOP 1000 do PKB tego kraju w latach 1997-2008 wynosiła średnio 282%.

6. Wnioski

W Wielkiej Brytanii, Niemczech i we Francji następuje najsilniejszy rozwój centrów bankowości międzynarodowej (Londynu, Frankfurtu nad Menem i Paryża) w porównaniu zarówno z siłą ich gospodarki (PKB), jak i siłą finansową samego sektora bankowego (suma bilansowa), ale w porównaniu z jego siłą ekonomiczną Frankfurt nad Menem zbliża się coraz bardziej do Londynu. Siłę ekonomiczną zbadano zarówno w ujęciu bezwzględny – liczbą banków międzynarodowych, jak i w ujęciu względnym – liczbą banków międzynarodowych w liczbie banków całego sektora bankowego danego państwa i liczbą banków międzynarodowych w danym centrum w liczbie banków w rankingu TOP 1000.

Londyn jest najważniejszym centrum w porównaniu z siłą gospodarki, kolejne są Paryż i Frankfurt nad Menem. Jest interesujące, że odnosząc rozwój centrów bankowości międzynarodowej do sumy bilansowej ich sektora bankowego, nie zauważa się już dość silnego zróżnicowania pomiędzy nimi. Zachodzące przemiany w sektorach bankowych i na rynkach finansowych niwelują je. Euro staje się ich katalizatorem zarówno w Wielkiej Brytanii, która nie wprowadziła euro, jak i we Francji i w Niemczech, w których euro już jest w obiegu.

Rozwój centrum bankowości międzynarodowej mierzony liczbą banków jest najsilniejszy kolejno: w Londynie, we Frankfurcie nad Menem i w Paryżu. Jednak najsilniej liczba banków międzynarodowych w ujęciu bezwzględny i względnym wzrosła we Frankfurcie nad Menem. W ujęciu względnym wzrost liczby banków międzynarodowych w liczbie banków sektora bankowego wzrasta blisko dwukrotnie w Niemczech, dlatego wskaźnik ten zbliża się do jego poziomu w Wielkiej Brytanii. W ujęciu bezwzględny największa liczba banków międzynarodowych jest w Niemczech, a kolejno w Wielkiej Brytanii i we Francji. Warto dodać, że w Niemczech ona wzrasta, natomiast spada w Wielkiej Brytanii i we Francji, przy czym najsilniej w tym ostatnim kraju.

Z badania wynika, że Londyn nie utracił swojej pozycji jako centrum bankowości międzynarodowej z powodu niewprowadzenia euro przez Wielką Brytanię. Można stwierdzić, że londyńskie centrum bankowości nawet umocniło swoją pozycję (ponaddwukrotnie) w gospodarce w porównaniu z paryskim centrum (dwukrotnie) i frankfurckim centrum (półtorakrotnie). Jednakże we Frankfurcie nad Menem najsilniej wzrasta liczba banków międzynarodowych w relatywnie mało otwartym sektorze bankowym Niemiec. Dodatkowo w Niemczech jest dużo więcej banków międzynarodowych niż w Wielkiej Brytanii i we Francji. W grupie 1000 największych banków świata w Niemczech jest nie tylko więcej banków międzynarodowych niż w dwóch pozostałych badanych państwach, ale również ich liczba wzrasta tylko tam. W Londynie banki międzynarodowe obracają nadal wyższym kapitałem niż we Frankfurcie nad Menem. Ogólnie wprowadzenie euro w Niemczech coraz silniej przyczynia się do rozwoju Frankfurtu nad Menem jako centrum bankowości międzynarodowej. Jednak jak dotąd nie dogonił on jeszcze dominującego Londynu.

Literatura

- Baka W., *Bankowość europejska*, PWN, Warszawa 2005.
- Bernaś B., *Finanse międzynarodowe*, PWN, Warszawa 2006.
- Bussière É., Chassis Y., *London and Paris as International Financial Centres in the Twentieth Century*, Oxford University Press, Oxford-New York 2005.
- Chrabonszczewska E., Oreziak L., *Międzynarodowe rynki finansowe*, SGH, Warszawa 2000.
- ECB, *Structural Analysis of the EU Banking Sector*, Frankfurt a. M. 2003.
- ECB, *Structural Indicators for the European Banking Sector*, Frankfurt a. M. 2010.
- IFSL, *Banking 2010*, London 2010.
- IFSL, *International Financial Markets in the UK*, London, May 2010.
- Karwowski J., *Centra offshore na globalnych rynkach finansowych*, PWE, Warszawa 2010.
- Pietrzak E., Markiewicz M., *Finanse, bankowość i rynki finansowe*, WUG, Gdańsk 2007.
- Rybiński K., *Globalne rynki finansowe*, http://www.nbp.pl/publikacje/wyklady/rybinski_200406.pdf. „The Banker”, July 1996-July 2009.
- Wiktorowicz I., *Usługi bankowe we Francji*, [w:] *Francja 2009-2010. Przewodnik gospodarczy*, Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej we Francji, Paryż 2009.
- Zabielski K., *Finanse międzynarodowe*, PWN, Warszawa 2002.

Źródła internetowe

- [1] <http://www.bankofengland.co.uk/statistics/index.html>.
- [2] http://www.bundesbank.de/statistik/statistik_zeitreihen.en.php?lang=en&open=banken&func=row&tr=TU2830.
- [3] http://www.bundesbank.de/statistik/statistik_zeitreihen.en.php?lang=en&open=banken&func=row&tr=TUD401.
- [4] http://www.bundesbank.de/statistik/statistik_zeitreihen.en.php?lang=en&open=banken&func=row&tr=TU1002.
- [5] <http://www.bundesbank.de/download/volkswirtschaft/devisenkursstatistik/2010/exchangeratestatistics042010.pdf>.
- [6] <http://www.frankfurt.de/sixcms/detail.php?id=3403908>.
- [7] www.cityoflondon.gov.uk/GFCI.

THE DEVELOPMENT OF THE CENTRES OF INTERNATIONAL BANKING IN THE EUROPEAN UNION

Summary: The aim of the article is to analyse and assess the degree of the development of the centres of international banking in the European Union. Therefore, the author, using three comparable indicators of the internationalization of the three distinctive banking centres and banking sectors in the European Union, confirms the investigated thesis about a better impact of the financial system based on the capital market on the development of the centre of international banking in London than in Frankfurt a.M. and Paris – the centres of the financial system based on the banking system.